

УДК 634.26:581.16.31

**САМОЗАПИЛЕННЯ НОВИХ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ
НЕКТАРИНУ (*Prunus persica* L. Batsh var. *Nucipersica* (Suckow) Sc)***

Т. В. Шишова, аспірантка
Нікітський ботанічний сад УЛАН

Вступ. Для регулярного плодоношення в промислових і фермерських садах нектарину важливе значення має правильний добір сортів значної самоплідності, які можуть зав'язувати плоди за природного самозапилення.

Особливою популярністю користуються крупноплідні іноземні сорти нектарину, розповсюджені в різних країнах світу: Le Grand, Red Gold (Stark Redgold, Stark's Red Gold, Redgold) [1-3].

У селекційній роботі для створення нових сучасних сортів нектарину, коли необхідно визначити генетичну природу вихідних батьківських форм і їхніх гібридів F_1 вживають інбридинг (інцухт), який веде до зростання гомозиготності ряду ознак за рахунок зменшення гетерозиготності. Схрещування між собою інбредних ліній дає можливість отримати міжлінійні гібриди F_1 в яких проявляється деякий ефект гетерозису життєздатності і продуктивності.

Переважає кількість вивчених в умовах Криму й Узбекистану сортозразків персика звичайного і нектарину є самоплідними, незначна частина - самобезплідні, що характеризуються чоловічою стерильністю [4-8].

У зв'язку з оновленням генофонду сортів нектарину в Нікітському ботанічному саду (далі - НБС) стало актуальним вивчення біології цвітіння і запилення у нових інтродукованих сортів.

Мета дослідження полягає у визначенні тривалості міжфазного періоду від початку цвітіння до масового дозрівання плодів і встановленні ступеня самоплідності інтродукованих сортів нектарину в умовах південної прибережної зони Криму.

Матеріали і методи. Дослідження проводили на колекційно-селекційній ділянці НБС за прийнятими і опробуваними методиками [5-10].

* Однорічні дані

Для визначення ступеня само плідності скелетні гілки різних порядків ізолювали марлевими рукавами розмірами 60x100 і 60x150 см. Гілки відбирали на типових деревах. Ізолятори одягали перед цвітінням у фазі „поява пелюстків”. Контролем слугували однакові за силою і ісцеположенням у кроні гілки, які близько росли, і квіти на них вільно запилювались. Оцінка ступеня самоплідності зроблена по кількості плодів, що зав'язалися за природного самозапилення (у процентному відношенні від кількості квіток у досліді) порівняно з контролем, де відбулося вільне запилення.

Результати і обговорення. Визначено міжфазний період від початку цвітіння до масового дозрівання плодів. У сортів нектаріну він варіював від 100 (Fayette) до 163 діб (Nectalate) (табл. 1).

Таблиця 1

Дати настання фенофаз і тривалості міжфазного періоду інтродукованих сортів нектаріну, 2007 р.

Сорт	Початок (дата)		Тривалість від початку цвітіння до масового дозрівання плодів, діб
	цвітіння	дозрівання	
Солодкаядерний	08.04	01.09	147
Сорок лет Узбекистану	04.04	08.08	127
Юлдуз	06.04	12.08	129
Fayette	06.04	24.07	110
Le Grand	06.04	13.08	130
Nectalate	04.04	11.09	163
Red Gold	04.04	20.08	139
Рубіновий 8(ст.)*	24.03	18.08	148

Ст.* - стандарт

Для сорту Fayette настання періоду дозрівання можна кваліфікувати як середній, а сорту Nectalate - дуже довгий. Тривалість вегетаційного періоду виявилась достатньою для повного фізіологічного дозрівання навколоплідника і насінин нектаріну. Для подальшого вивчення майбутнього інбредного потомства першого покоління зібране насіння висівалося в ґрунт. Результати самозапилення (табл. 2) показали, що практично всі сорти нектаріну виявились самоплідними.

Таблиця 2

Ступінь самопліднення інтродукованих сортів нектаріну, 2007 р.

Сорт	Зав'язалось плодів, %	
	вільне запилення	самозапилення
Солодкаядерний	19,4	11,3
Сорок лет Узбекистану	26,0	24,0
Юлдуз	5,8	1,0
Fayette	12,1	17,6
Le Grand	12,8	30,7
Nectalate	12,5	11,4
Red Gold	29,6	21,5
Рубіновий 8 (ст)*	13,0	11,5
Середнє	16,4	16,1

У той же час, ступінь самоплідності варіював. Найменше варіювання відмічено у нектаріну Юлдуз (1,0%). Сорт Солодкаядерний від самозапилення зав'язав 11,3% плодів (не поступався стандарту Рубіновий 8), Le Grand - 30,7% (перевищував стандарт більше, ніж у два рази).

Необхідно відмітити, що в середньому кількість утворених зрілих плодів від вільного і самозапилення була майже однакова (16,4 -16,1%). Стандарт Рубіновий 8, занесений до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2001 р., поступився за ступенем самоплідності інтродукованим сортам Сорок лет Узбекистану, Fayette, Le Grand і Red Gold.

Крупноплідні інтродуковані сорти Le Grand і Red Gold рекомендуємо для дослідження у фермерських господарствах Криму і регіонах півдня України.

Le Grand. Плоди в умовах Криму формують масу від 77, 5 до 97,8 г., в Італії маса плоду сягає 180-190 г [2, 3]. Форма плоду кругла, основа притуплена, черевний шов слабкий. Шкірочка гола, з плоду не знімається, середньої товщини і щільності. Основне забарвлення жовте, покривне - темно-кармінове, поширене на 75-90% поверхні. Плоди привабливі. М'якоть плоду жовта, на повітрі не темніє. Консистенція м'якоті волокниста, середньої щільності і соковитості, кислотність і аромат слабкі. Смак кислувато-солодкий (4,5 бала за 5- бальною шкалою). Кісточка малинового кольору, крупна (7,3 г.), від м'якоті відділяється середньо. Дозріває у другій декаді серпня.

Достоїнства: високі товарні і смакові якості плодів.

Недоліки; в умовах південноберегової зони Криму за недостатнього зволоження плоди бувають дрібніші у два і більше разів, ніж вирощені в оптимальних умовах.

Red Gold. Плоди масою 113-166 г. округлої форми, привабливі. Основа притуплена з поглибленням, черевний шов середній. Шкірочка гола, без воскового нальоту, з плоду знімається важко, середньої товщини і щільності. Основне забарвлення жовте, покривне

- карміновий рум'янець на 75% поверхні. М'якоть плоду жовта, на повітрі не темніє. Консистенція м'якоті волокниста, середньої щільності і соковитості, аромат слабкий, кислотність не відчувається. Смак солодкий (5 балів). Кісточка темно-коричневого кольору, від м'якоті відділяється середньо, крупна (9,3 г.). Смак ядра солодкий. Дозріває у другій-третьій декаді серпня, доповнюючи за строком дозрівання Le Grand.

Достойнства: привабливість, крупноплідність, відмінний смак плодів, солодке ядро.

Недоліки: не виявлені.

Попередні висновки. 1. Вперше в умовах НБС вивчений ступінь самоплідності семи нових інтродукованих сортів нектаріну. За ступенем самоплідності вони не поступаються внесеному до Реєстру по зоні Степу сорту Рубіновий 8.

2. Крупноплідні сорти нектаріну Le Grand і Red Gold, які відзначаються самоплідністю і привабливістю плодів, можна рекомендувати для використання в селекції та виробничого випробування в умовах Криму і Півдня України.

Використана література:

1. Jakubowski, T. Nectaryny // Brzoskwinia, nectaryna, morela. - Skiemiewice, 2003. - P. 42-48.

2. Loreti, F. Le pesche-noci. Rilievi sulla situazione attuale e prospettive per la loro coltura // Riv. della Ortoflorofmtic. Italiana. - 1966. - № 5. - P. 417-456.

3. Loreti, F., Fiorino P. Le Grand // Monografia delle principali cultivar di nectarine. - Pisa, 1973. - P. 121-124.

4. Смыков, А. В. Самоплодность персика в коллекции Никитского ботанического сада. / А. В. Смыков, О. С. Федорова, В. Ф. Лобановская // Нетрадиционное растениеводство, этиология и здоровье: материалы XII международного симпозиума (7-14 сентября 2003 г., г. Алушта). - Симферополь, 2003. - С. 325-328.

5. Хлопцева, И. М. Степень самоплодности и качество пыльцы персика. / И. М. Хлопцева // Тр. по прикладной ботан., генетике и селекции. - 1975. - Т. 54, вып. 2. - С. 46-50.,

6. Хлопцева, И. М. Широкий унифицированный классификатор СЭВ

рода *Persica* Mill. / И. М. Хлопцева, Н. И. Шарова, В. А. Корнейчук - Л., 1988.-46 с.

7. Шоферистов, Е. П. Перспективы создания крупноплодных сортов нектарина. / Е. П. Шоферистов // Тр. Никит, ботан. сада. - 1989. - Т. 107. - С. 25-36.

8. Шоферистов, Е. П. Селекция нектарина. / Е. П. Шоферистов // Тр. Никит, ботан. сада. - 1999. - Т. 118. - С. 21-29.

9. Байметов, К. И. Изучение самоплодности сортов персика. / К. И. Байметов // Тр. по прикладной ботан., генетике и селекции. - 1988.-Т. 119.-С. 78-84.

10. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур. / Под ред. Г. А. Лобанова. - Мичуринск, 1973. - С. 61-116.

УДК 634.26:581.16.31

Шишова Т. В. Самозапилення нових інтродукованих сортів нектарину (*Prunus persica* L. Batsh var. *Nucipersica* (Suckow) Sc) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 66-70.

На основі вивчення ступеня самоплідності інтродукованих у Криму генотипів нектарину рекомендовано два крупноплідні сорти для селекції і виробничого випробування.

Ключові слова: сорти нектарину, інтродуковані сорти, самобезплідність, самоплідність, самозапилення.

УДК 634.26:581.16.31

Шишова Т. В. Самоопыление новых интродуцированных сортов нектарина *Prunus persica* L. Batsh var. *Nucipersica* (Suckow) Sc) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 66-70.

На основании изучения степени самоплодности интродуцированных в Крыму генотипов нектарина рекомендованы два крупноплодных сорта для селекции и производственного испытания.

УДК 634.26:581.16.31

Shishova T. Self-pollination of new introduced nectarine varieties *Prunus persica* L. Batsh var. *Nucipersica* (Suckow) Sc) // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 66-70.

On the basis of studying a level of self-pollination of nectarine genotypes introduced in the Crimea two large-fruited varieties were recommended for using in breeding and industrial trial.